

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Է. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 7.

1849

ԱՊՐԻԼԻ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

ԱԶԳԻՆ վրայ քիչ կամ չափին շատ համարմունք ունենալուն՝ ազգասիրութեան գէամ ըլլալը ցուցնելէն ետքը, կուզենք խօսք մ'ալ ըսել թէ ինչ է աս Ազգասիրութիւնը՝ որն որ այսչափ կը յիշուի մեր ազգային օրագրաց մէջ ալ, և բերնէ բերան անցնելով քանի մը տարիէ 'ի վեր՝ մոգական կամալքիմիական բառ մը դառնալ կը սկսի. շատ տեղէ ալ նոյն ձայնը ելլելով՝ երբեմն ըսողին գլխուն շփոթութիւն ալ բերելու պատճառ կ'ըլլայ. « Իմբուկը անդադար զարնելը, կ'ըսէ Խիկար, զմարդս անդադար կը յոգնեցնէ, մօտէն զարնելը՝ կը խլացնէ, իսկ գլխուն զարնելը՝ կը ճաթեցնէ »: Բայց զմեզ վախցընողը աւելի իր մէկալ խօսքն է, թէ « Սոլորաբար մարդիկ այն բանին վրայ շատ կը խօսին որ չկայ կամ չու-

նին »: Ազգասիրութիւն լսելով, ազգասիրութիւն լսելով՝ ոմանք կը կարծեն թէ ազգասէր եղան, լըմնցաւ. ոմանք ալ իմանալով որ բան մը չեղան՝ կը կարծեն թէ Ազգասիրութիւնը սածդ Ննգղիոյ ստեւլին ոսկիին կը նմանի որ ոչ երբեք ձեռուրնին պիտի անցնի, վասն զի անունը կայ և ինքը չկայ:

Չենք ուզեր մենք ալ թմբուկ մը զարնել Ազգասիրութեան, ինչպէս որ կընար սրահանջել այս մեծ անունը. մեզի բաւական կը սեպենք մանկանց փողիկը, քիչ մը մեր ընկերները կաքաւեցնելու չափ. ինչպէս որ ունինք մեր ողբերն ալ քիչ մը կոծեցնելու չափ. միայն թէ չըլլայինք այն խեղճ մանկանց պէս՝ որ իրաւամբ գանգատեցան ընկերներնուն թէ « Բողոս հարաք ձեզ » և ոչ կաքաւեցէք, ողբացաք՝ և ոչ

„կոծեցարուք . կամ այն սարեկին նման՝ որուն համար ազգային երգ մը կը զրուցէ .

“ Սարեակն 'ի տօն հրաւեր կարդայր ,
Ենքն զարնէր ինքն խաղայր , ,

Լճգասիրութիւնը երկու բառ է , երկու բան է , կէսը կաւ կէսը կրակ . մենք չենք ուզեր հոս կրակը կայծակեցնել , կը թողունք զայն ուրիշներու , բաւական է որ զուրիշները տաքցնելու տեղ անխոհեմութեամբ իրենք իրենց ձեռքը չայրեն . մենք կ'ուզենք քիչ մը այն կաւը քննել , լմել , կակրողցնել :

Լճգն է այս կաւը . ազգն է միութիւն այնքան մարդկանց որ մէկ նահապետէ մը առաջ եկած են , մէկ հայրենի լեզու ունին , նման բնաւորութիւն ունին , և շատ հեղձնայն կրօնք , նոյն օրէնք , նոյն վիճակ . ասոնց պարտքն է որ սիրեն մէկգլմէկ , կամ բոլոր զանոնք որ Լճգասիրութիւնը : Սարդկային բնութիւննիս մեզի կը սորվեցնէ մարդասէր ըլլալ , սիրել մեր ազգայինները քան զուրիշ ազգեր : Սուտ է այն փիլիսոփայն որ ազգասիրութիւնը մարդասիրութեան դէմ կը կարծէ , որ հայրենիքը՝ հերձուած կը սեպէ երկրէս , և կ'ըսէ . Բոլոր երկիրս ալ հայրենիք է լաւ մարդու , ինչպէս թուրքին՝ բոլոր երկրնքն , և ձկան բոլոր ծովը : Երկրպիւսին չէ՞ վերուցած մէկ մը աչքը տեսնելու թուականը՝ որ թէպէտ բոլոր երկրնքը կը թափառի , սակայն ունի բունիկ մը ուր իր ամենէն սիրելի բաները կը դնէ , ուսկից չկրնար բաժնուիլ , որուն մէջ զինքը աւելի ընդարձակ կը գտնէ՝ քան բոլոր օգուն անհուն տարածութեանը մէջ . կէտն ալ որ ահագին Սփիւստոսին ալիքը կ'եռացնէ՝ ծովեզերք մը խորունկ փոս մը ունի ուր միայն կը գտնէ իր երջանկութեան նաւահանգիստը : Աստ տեսակ փիլիսոփայութիւն կայ զանազան անուամբ , վերի ըսուածքը՝ Նախնայ ըսուած փիլիսոփայութեան առաջ կուգայ , թէ որ այն մտքով առ-

նուի : Ի՞նչ ազգը չսիրողը՝ յաւիտեան մարդասէր չըլլար . “ (Ի՞նչ որ կրակը մօտինները չտաքցնէր , հեռուինները ինչպէս կը տաքցնէ , , կը հարցնէ Խիկար : Սարդասիրութիւնը ընդհանուր պատուէր է , Լճգասիրութիւնը մասնաւոր պատուէր է . մարդասիրութիւնը կը սորվեցնէ զամէն մարդիկ սիրել , վասն զի մեզի նման են . Լճգասիրութիւնը զազգայինները աւելի սիրել կը սորվեցնէ , վասն զի աւելի նման են մեզի : Եւրեմն մարդասիրութիւնը աւելի կը հաստատէ զԼճգասիրութիւնը քան թէ կը վերցնէ : Եւ չուան որ ծնողքնիս չսիրենք՝ չենք կրնար ազգականնիս ալ սիրել , անկէ ալ սէրը կ'անցնի խնամքներու և դրացիներու . այսպէս աստիճան և կարգ կայ մեր սրտին բերմանը . մեր ընտանիքը և բոլոր մարդկութիւնը սիրելու մէջ ալ մէկ աստիճան մը կայ որ է Լճգը . “ Եւ անց , , աս աստիճանը ընելու՝ մէկալին անց , , նիւ ուզելը՝ անանկ գետի մը վրայէ , , ցատքել ուզել է , որուն կամ աս ա , , փունքին վրայ կամ ան ափունքին վրայ , , ըստ ցատքողին մարմինը կը մնայ , , կ'ըսէ Խիկար : Եւրեմն թէ որ Սարդասիրութիւնը պարտք է , ևս առաւել և մօտիկ պարտք է Լճգասիրութիւնը :

Սարդասիրութեան պարտքը դնողը մեր փիլիսոփաները չեն , Եստուած է . Լճգասիրութեան պարտքն ալ իրմէն կուգայ . քանի որ մարդիկ այրարատեան երկիրներուն երջանիկ սահմանովը կը բովանդակէին՝ աշխարհիս վրայ Լճգասիրութեան անուն պէտք չէր ըլլար . բայց երբոր Բաբելոնի դաշտերն ինչպէս , Եստուած հոն լեզունին խառնակելով՝ գրեթէ իր ձեռքն բաժնեց ազգերը , և կամաց կամաց զանազան բնաւորութեան և կերպարանաց տէր ըրաւ . նոյն ատենէն՝ ի վեր անկեց անոնց սրտին մէջ Լճգասիրութիւնը . որպէս զի մարդիկ զանազան դաս բաժնուած՝ կարենան աւելի դիւրին կերպով մէկգլմէկ հոգալ , քան թէ մէկ մեծ խումբ մը ըլլալով : Եւնայ ըսել մէկը , թէ մարդիկ բոլոր մէկ ազգ մէկ լեզու ալ ըլ-

լային՝ կրնար ըլլալ որ զանազան գաւառ բաժնուէին, ինչպէս զանազան վիճակք մէկ տէրութեան մը:— Այնպէս ալ որ ըլլար՝ անկարելի էր առանց ազգասիրութեան զմարդիկ կառավարել. վասն զի այն ատեն զանազան գաւառք զանազան ազգեր պիտի ձևացնէին մէկմէկ զանազանութեամբ, ինչ որ հիմայ ալ կ'երևնայ բազմագաւառ տէրութեանց մէջ, որոնց լեզուն ալ նոյն և նման ըլլալով՝ ուրիշ աննմանութիւն մը մէկմէկու դէմ կ'ըրգուէ շատ անգամ. թող որ լեզուաց միութիւնը հանդերձ միութեամբ բնաւորութեանց՝ կամ մէկ տէրութիւն մը կ'ուզէ, որ անկարելի է երկրիս ընդարձակութեանը համար, կամ մշտնջենաւոր պատերազմ՝ զանազան տէրութեանց սահմաններուն համար: Աստուած այս բաներուս հետեանքները վերցնել ուղելով՝ ամէն ազգի սահման չափեց իր բնիկ լեզուին տարածութիւնը. և թէ որ դժբաղդութեամբ այն տարածութեանէն դուրս ելլէ՝ իր ազգութեանը նշան և կապ դարձեալ նոյն լեզուն տուաւ, որ ուր ալ իր ձայնակիցը տեսնէ՝ յիշէ իր պարտքը: Թէ որ կայ մէկը որ աս բանիս տարակուսի, թէ որ կայ մէկը որ ազգ ինչ է, ազգասիրութիւն ինչ է, ըսէ, զրկեցէք զայն հեռու քաղաք մը, օտար ժողովրդոց մէջ, ուր ոչ մէկը զինքը ճանչնայ, ոչ ինքն զմէկը. օր մը երթայ մէկ հասարակաց ընկերանոց մը, ուր շատ ազգէ մարդիկ տեսնէ որ իրենց ազգակցաց հետ կ'ըն խօսին, առանց իրեն երեսը նայելու. մէկ մ'ալ յանկարծ անծանօթ մարդ մը դռնէն մտնէ՝ որուն կերպարանքը իր վրայ քիչ մը ազդեցութիւն ընէ, մէկմէկու մօտենան ինքնաշարժ պատահմամբ մը, և հարցնեն ինչ ազգէ ըլլալին, և գրեթէ մէկ տեղ ըսեն, թէ Այս ալ Հայ եմ, և աս քաղքիս մէջ ուրիշ Հայ չկայ. ան ատեն կ'իմանայ այն ազգասիրութեան անհաւատը՝ թէ ինչ ըսել է եղեր ազգ, ինչ ազգասիրութիւն: Իսկ թէ որ չի մացաւ, կրնանք ըսել թէ մարդկութեանէ դուրս ելեր է այնպիսին:

Այս նախատինքը կրնայ մեզի ալ դաշիլ թէ որ շատ խօսինք աս նիւթիս վրայ. վասն զի հօր մը որդեսիրութեան և տղու մը ծնողասիրութեան խրատ տալէն մեծ նախատինք կրնայ ըլլալ. ըսել է թէ բնական և աստուածային օրինաց առաջին և զօրաւոր պարտքէն պակասած են. ասանկ պարտքէ մը պակասած սեպել է մեր ազգը՝ թէ որ ասոր նման պարզ խօսքեր շատ զրուցենք. օտար ազգ մը լսելու ըլլայ՝ իրաւ որ կը գայթակղի մեր վրայ, կարծեմ մենք ալ շատ ամօթով կ'ըմանք: Իայց որովհետեւ մենք ալ մէկ անգամ կ'ուզենք զրուցել, եկէք ըսենք կամացուկ մը աս երկու խօսքս ալ:

Կարելի է որ մէկուն ամենեւին հօգը չըլլայ ազգասէր չըսուելուն համար, կամ իրեն բերնովն ալ ազգը արհամարհած ըլլայ. այնպիսին չէ իմացած որ շատ ամօթալի սխալմունք ըրեր է: Ազգը չսիրելը՝ իր ծնողքը չսիրելէն վար չմընար. ծնողքը չսիրողին ինչ կ'ըսենք: Ինչ կ'ըսենք նաև անոր՝ որ ծնողքը չսիրելուն պատճառ բերէ անոնց աղքատութիւնը կամ խեղճութիւնը կամ հիւանդութիւնը. մարդ չէ՝ գազան է կ'ըսենք. իր ազգը չսիրողը, իր ազգը չպատուողն ալ՝ չազգի, տմարդի բան մըն է: Հարստութիւն, փառք, առողջութիւն, գիտութիւն, ասոնք չեն մեր ծնողքը մեզի սիրելի ընող. հապա այն կեանքն է որ մեզի տուեր են, այն շարունակութիւնն է որ մեր առջի հօրէն իրենցմով մեզի անցեր, մեզմէ ալ մեզմէ վերջիններուն պիտի անցնի. մեր ծնողքն է մեզի կեանք տուողը. իրեն կեանք տուողն ալ մեր ազգէն է. մեր ազգն է մեր հայրերուն հայրը. մեր ազգն է զմեզ մեզի տուողը. մեր ազգն է մեզի աշխարհիս մէջ ամենէն սիրելի անձինքը տուողը, հայր մը, մայր մը, եղբայրներ ու քուրեր. մեր ազգն է մեզի տուող այն անձնասիրութիւնը՝ ուսկից զօրաւոր կիրք և վայելմունք չունինք, և թէ որ լաւ գործածենք՝ չկայ քան զայն մեծ հնարք մը լաւ և փառաւոր ըլլալու. մեր ազգն է մեզի մարդ-

կուլթեան մէջ պատիւ մը տուող, ազնուականութիւն մը տուող. որ թէ որ մէկը ծռած խելքով ուրանայ իր ազգը՝ ուրիշ բան չլսողներէն զատ, կը մշտնէ ան դժբաղդ զաւակաց կարգը՝ որոնք ծնողքնին չեն ճանչնար և մարդկանց անարգանք կը սեպուին: Այս է ազգատեցին գտնելիքը թէ՛ փնտռէ և թէ չփնտռէ:

Արեմն թէ որ անիրաւ է իր ազգը չտիրողն, աւելի անիրաւ կ'ըլլայ Հայ մը՝ թէ որ ազգը Հայ ըլլալուն համար չտիրէր. թէ որ Սամուելի մը, Չինկեան մը, Վամբատացի մը ազգերնին նախատէին, թերեւս քիչ մը իրաւունք կրնային գտնել, բայց մէկ Հայ մը որ իր ազգը նախատէ, թէ կ'ուզէնք արդարայրնել՝ պէտք է ըսենք որ ամենատրդէս է կամ ամենախենթ թէ. թէ չէ ըրածը եօթը դժոխքի հայհոյութիւն պէտք է սեպել. «Նոողքը անիծողին» լեզուն կը կտրէին, կ'ըսէ խիկար, «զազգը անիծողին լեզուն արմատէն» խելու է, վասն զի իր ծնողացը ծնողքն ալ կ'անիծանէ. «մենք աւելցընենք» թէ իր Հայ ազգը անիծողին՝ քիչ մ'ալ խոր ինջնալու է, վասն զի Հայութեամբ ամենուն նախածնողն ալ կ'անիծանէ: Թէ որ ազգաց մէջ Հայ ազգին ինչ ըլլալը կ'ուզես իմանալ՝ առջեւդ բեր հիմակուան քու զարմացած երևելի ազգերդ կամ տերութիւնները, դիր թէ անոնցմէ մէկն ալ Հայութեան ազգն է. վերջը ան ան ամէն ազգաց հին պատմութիւնները ու սկսէ ծայրէն կարդալ ինչ որ անոնց վրայ կամ անոնց երկիրը անցեր է սկզբնէ՝ ի վեր. մէկ մ'ալ Հայոց ազգին և երկրին պատմութիւնն ալ կարդա մտադրութեամբ. մէկէն կ'իմանաս որ առաջ տղայահասակներու վարք կը կարգաս եղեր, ետքը հարկէն ծերութեան մը վարք կը կարգաս, որուն գլխէն շատ մեծ, շատ փառաւոր բաներ անցեր են. ժամանակին մէջ քիչ մը վեր ել, քիչ մ'ալ, ու մէկալ ազգերը մէկմէկէ ետեւ աչքէդ կը ծածկուին՝ բաղքի մը մէկմէկէ ցած շէնքերու պէս, ինչուսն ալ բան չերենար:

Իսկ Հայոց ազգը դեռ իր Վարդապետները պէս գլխուդ վերեւ կեցեր է. ելիր բարձրացիր քու օդապարիկ մտքդ, դեռ ան կեցած է. ելիր ալ աւելի, բայց գրեթէ չես հասնիր անոր արեգակնաճեմ գագաթանը: Հիմայ խփէ գրքերդ, ու առանց նայելու հիմակուան նորելուկ ազգերուն փառաւորութեանը վերայ, ըսէ ինծի. թէ որ դուն անազգի ըլլայիր՝ որ ազգէն կ'ուզէիր ըլլալ. կամ թէ երկրորդ հայրենիք մը փնտռէիր՝ որը կ'ընտրէիր. — չեմ տարակուսիր որ Հայաստանին ազգը կ'ուզէիր: Ինչու. իր տերութեանը, իր վիճակին համար. չէ. վասն զի ուրիշներն ալ նոյնը ունեցեր են, աւելի կամ պակաս. հապա ինչու. վասն զի անոր մէջ կը գտնես անանկ հին պարծանք, անանկ հին ազնուականութիւն, անանկ դիպուածներ, որոնց դիմաց՝ տերութիւն և ուրիշ անցաւոր փառք ոչինչ կ'երևնայ, որ բաղդին խաղալիկ տուրքն է, այսօր կուտայ, վաղը կ'առնու: Արեմն թօթափէնք բաղդին հրապոյրքը, և կը տեսնենք որ Հայոց ազգին վրայ անոնք վերցրնէին վերջն ալ՝ կը մնան անանկ պանծալի նշաններ, որոնք ամէն բաղդէ վեր են, և յաւիտեան ամէն ազգաց ալ նախանձելի կրնան ըլլալ: Ինչ ատեն կը տեսնենք որ Հայոց ազգը մարդկութեան բազմաձիւղ ծառին վրայ միջին ձիւղն է, որուն ծայրը վար քաշած կապուեր է. և չորս դիէն ուրիշ ձիւր բարձրացեր են. բայց մէկ մը կապը քակելուդ պէս, ձիւղը շտկուելուն պէս՝ իր ծայրը ամէն ձիւրու ծայրէն ալ բարձր կ'ելլէ:

Եւս խօսքերս թերեւս չափազանցութիւն երևնան. այնպէս կ'ըլլային թէ որ ուրիշ ազգի մը համար զրուցէինք. չափազանցութիւն են անոր՝ որ ընդհանուր պատմութիւն կարդալով չէ կրցած զարմանալ Հայութեան և հրէի երկրին և ազգին վրայ եղած զարմանալի նախախնամութեանը. չափազանցութիւն են՝ միայն հիմակուանը գիտցող և հինը չգիտցողի մը, չափազանցութիւն են՝ չազգասիրի մը. իսկ ազգասէր Հայութեանը:

մը համար՝ « Մեծ ճշմարտութեան
պղտի յայտնութիւն մըն են », ինչ
պէս կ'ըսէ խիկար :

Թէ որ բաւականապէս իմացուեցաւ
թէ ինչ և ինչու է ազգասիրութիւնը ,
պէտք չէ երկայն խօսիլ թէ ինչ պարտք
ունինք ազգին , ինչպէս պիտի սիրենք .
« Իմէն սեր իր օրէնքն ալ հետը ունի »,
կ'ըսէ խիկար : Երևելեան գրոց մէջ
կը պատմուի թէ այն կողմէն երկրի մը
հարուստ և իմաստուն և բարեպաշտ
իշխան մը տասուերկու զաւակ ունէր ,
անոնցմէ անդրանիկը քովը պահէր , մէ-
կաւորաց բաժնեց իրենց ժառանգութիւնը
և զրկեց . անոնք ալ ելան հեռու տե-
ղումք գնացին և զանազան վիճակի տէր
մարդիկ եղան : Եւ տարիէն վերջը՝ իր
ծերութեան գաւազանը , իր յոյսը , իր
անդրանիկը մեռաւ . մէկալ տղաքն ալ
քովը չըլլալուն՝ ծառաները աս ծերուն
զրկիւր ելան , իշխանութենէն ձգեցին .
ծերն ալ տրտմութենէն , տղուն ցաւէն ,
ազգաստութենէն , հագիւ կրցաւ ուրիշ
քաղաք մը քաշուիլ որ ինքզինքը ծած-
կէ . բայց ան աստիճանի մեծ էր ա-
մօթն ու ցաւը՝ որ խեղճ ալ կորսնցը-
նելու պէս եղաւ , վրան ծանր հիւան-
դութիւն մ'ալ եկաւ , իջևանի մը ան-
կիւն ընկաւ , որուն տէրը բարի մարդ
ըլլալով և ճանչնալով գէմքէն որ աս ծե-
րը ազնուական եղած պիտի ըլլայ՝ հոգ
կը տանէր վրան : () ր մը մեծ կարաւան
մը եկաւ այն քաղաքը զանազան ազգե-
րէ ժողովուած , որոնցմէ շատը եկան այն
իջևանը իջան ուր որ ծերը պառկեր էր .
անոնցմէ մէկ իշխանաւոր մը պանդոկա-
պետին ըսաւ՝ թէ Ես աս մօտի քաղքէն
եմ , և կ'ուզեմ որ այս օրուան հասած
կարաւանիս մէջ եղող իմ քաղքեցիներս
հոս ժողովեալ որ իրենց ընթրիք մը տամ .
ըսաւ ու գնաց : Իրիկուան գէմ դարձաւ
իջևանը ու տեսաւ որ տասը հոգի գը-
տուեր են իր քաղքէն , զանազան վիճա-
կի տէր մարդիկ , որոնց հարցուց ինչ
ըլլալին և իմացաւ որ մէկ երկուքը ի-
րեն պէս իշխանաւոր են , մէկը իրենց
կրօնին քահանայ է եղեր , մէկը բժիշկ ,
մէկը կարգացող , մէկը արուեստաւոր ,

երկուքը վաճառական , մէկալ երկուքն
ալ աղքատ բանուորներ՝ բայց լաւ բնա-
ւորութեամբ . երբոր հարցուց թէ ին-
չու կ'երթաք ձեր քաղաքը . ամէնքն ալ
մէկ բերան ըսին թէ հայրերնիս տես-
նելու . զարմանալով հարցուց թէ ո՞վ
են ձեր հայրերը . ամէնքն ալ մէկ բե-
րան նոյն անունը զրուցեցին . հարցը-
նողին ալ զրուցողներուն ալ գրեթէ
գոյներնին կտրուեցաւ , սկսան կանչել
թէ ուրեմն մենք ենք ան տասնըմէկ
եղբարքն որ ասկէ 25 տարի առաջ մեր
հօրմէն բաժնուեցանք և ահա ասանկ
զանազան վիճակի հասեր ենք . երթանք
ուրեմն տեսնելու մեր ծեր հայրը և մեծ
եղբայրնիս , որոնցմէ ատենէ 'ի վեր է
որ լուր մը չենք առած : Պանդոկապետն
որ անոնց հօրը անունը լսեց , իմացաւ
որ ան ծերուն տղաքն են . լսեցուց զա-
նոնք , և կամաց կամաց իմացուց որ այն
անունով ծեր հիւանդ մը կայ իր իջևա-
նին մէջ , բայց չուզէր որ իր անունը ի-
մացուի : Ինոնք անհամբերութեամբ
կը ստիպէին որ ցուցնէ իրենց այն ծե-
րը , և ինչ մեծ զարմանք , ինչ մեծ
կսկիծ եղաւ երբոր տեսան իրենց իշ-
խանաւոր ծերունի հայրը այն խեղճ վի-
ճակին մէջ . բայց շուտով իմանալով որ
այն հիւանդութիւնը և այն մտքի կոր-
սնցընելը՝ տրտմութեան սաստկու-
թենէն է՝ չէ թէ բուն խելքի և կաղ-
մուածքի աւերմունք , յոյս առին զինքը
կանգնելու . ամէնքը թէպէտ և զանա-
զան խելքի և զանազան վիճակի մար-
դիկ եղեր էին , բայց մէկ սիրով մէկ
հոգով ձեռք զարկին հօրերնուն օգնե-
լու : Բայց թէ իւրաքանչիւրը ինչ ը-
րաւ , կամ ձեռքէն ինչեր եկաւ հօրը
սիրուն , ալ ձեզի կը թողում մտածելը ,
կ'ըսէ պատմիչը ու կը լռէ :

Ինչքալ ալ մեր լսողներուն թողլով
աս խեղճըցած ծեր հօրը հետ՝ մեր աղ-
գին վրայ մտածենք ալ օգնենք ալ , կը
լռենք հիմայ . քանի մը խօսք ալ թող-
լով ըսելու երբոր աս մտածմունքէն
կ'արթննան :